

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

TE2024-toimintaympäristön käyttövaltuushallintaratkaisun - tunnistaminen, todennus, valtuuttaminen, toimivaltaisuus - tulee tukea asiakaspalvelun kannalta kokonaisuutta. Keskitetyn ratkaisun vastuutahon on luonnollisesti kyettävä varmistamaan tiedon jakelun oikeudet eli kenellä on oikeus mihinkin tietoon. Tiedon käytettävyyden ja hyödynnettävyyden kannalta tulee käyttövaltuushallintaratkaisun myös tukea järjestämistä vastaavien kuntien toiminnan tason toteutuksissa. Käyttöoikeudet on määriteltävä käyttäjän tehtäviin liittyvien käyttötarpeiden mukaan, ja ne on pidettävä ajantasaisina.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Uudistuksen tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä edistämällä kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa valtion ja kuntien välisellä yhteistyöllä sekä vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla hyödyntämällä kuntaekosysteemin mahdollisuuksia. Järjestämistä vastaavien kuntien siirto kunnille on positiivinen uudistus. Tällöin pystytään hyödyntämään kuntien paikallistuntemusta sekä kuntien palveluekosysteemiä. Ongelmaksi esityksessä muodostuu se, että kunnat eivät tosiasiallisesti ole saamassa järjestämistä vastuuta, vaan valtaosan kunnista on muodostettava yhteistoiminta-alue, jotta järjestämistä vastaavien kriteerit täyttyvät.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

Esityksen mukaan vastuu työnhakijoille ja yrityksille sekä muille työnantajille tarjottavista palveluista siirrettäisiin pääosin kuntien vastuulle. Lapinlahden kunta on pitänyt uudistuksen lähtökohtana eli kuntapohjaista työvoimapalvelua kannatettavana. Tämä ei näytä kuitenkaan toteutuvan, vaan esityksen mukaan tehtävä siirrettään suurelta osin kuntien sijaan yhteistoiminta-alueille, mikä ei tue yksittäisten kuntien työllisyyden hoidon edistämistä. Lapinlahden kunta on mukana työllisyyden kuntakokeilussa ja se on antanut meille mahdollisuuden yhdistää kokeiluun kunnan omia vapaaehtoisia palveluita ja sitä kautta tehostaa palveluiden vaikuttavuutta. Esiitetty malli itse asiassa kaventaa toiminta- ja vaikuttamismahdollisuuksia useimmissa kunnissa. Esillä olevat kuntayhtymä-

tai vastuukuntamalli eivät ole tehokkaita malleja työllisyyden hoitoon, kun otetaan huomioon esitetty 20 000 työvoimapohjavaatimus. Kuntien vapaaehtoisesti työllisyyteen resursoimat panostukset saattavat esityksessä liian tiukasti määritellyn järjestämisvastuun määrittelyn myötä vähentyä, jolloin työllisyysasteen nostamiseen liittyvät tavoitteet ovat entistä vaikeampi saavuttaa.

Lapinlahden kunta pitää huolestuttavana, että esitetyillä malleilla järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu tullaan erottamaan toisistaan. Eli yhteistoiminta-alueet vastaisivat toiminnasta, mutta rahoitusvastuu säilyisi kunnalla. Tulevaisuuden mallin täytyy olla sellainen, että rahoitusvastuun säilyessä kunnalla, on kunnalla oltava täysimääräinen vaikutusmahdollisuus järjestämisvastuullisena toimijana työllisyyden kokonaisuuteen. Ainoastaan sillä mallilla, että järjestämis- ja rahoitusvastuu ovat samalla toimijalla, päästään asetettuihin tavoitteisiin.

Hyvinvointialueen rooli, vastuu ja kannusteet suhteessa kuntiin tulee ehdottomasti selkeyttää: myös hyvinvointialueilla tulee olla vastuuta pitkään työttöminä olleiden kustannuksista kuten osa työttömyysturvan perusosasta pitkäaikaistyöttömiä koskien. Hyvinvointialueilta puuttuvat taloudelliset ja lainsäädännölliset kannustimet edistää sosiaali- ja terveyspalveluja saavan työttömän parempaa pääsyä työmarkkinoille.

4.1.2 Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu

Lapinlahden kunta toteaa, että esitetty, 20000 työvoiman määrä on keinotekoinen, eikä huomioi kuntien erilaista asemaa keskuskaupunkien ulkopuolella eri puolilla Suomea. Järjestämisvastuun tulee olla jokaisella kunnalla, ja kunnat voisivat sopia kuntalain mukaisesti siitä, kuinka ne tehtävät järjestävät.

4.1.3 Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

Positiivisena asiana esityksessä on nähtävä, että valtio sitoutuisi korvaamaan tehtävävastuiden siirrosta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti. Huomioiden tämän hetken aikataulun toimintojen siirrosta (loppuvuosi 2024) kuntien valtionosuuspohjaan siirtyvien tehtävien kustannukset on perusteltua määritellä siirtovuoden (2024) talousarvion perusteella. Lapinlahden kunta painottaa, että valtionosuusjärjestelmään on pystyttävä tekemään muutoksia joustavasti myös muutoksen jälkeen, jos valtionosuudet eivät jostain syystä kata kaikkia kustannuksia.

TE-palveluiden rahoituksen osalta esitetään kahden vuoden sopeutumisaikaa, jossa ensimmäisenä kalenterivuonna rahoitus perustuisi 50 prosenttia laskennalliseen nykytilaan ja 50 prosenttia valtionosuuskriteereihin, ja toisen kalenterivuonna 25 prosenttia laskennalliseen nykytilaan ja 75 prosenttia valtionosuuskriteeriin. Kolmannesta täydestä vuodesta lähtien rahoitus perustuisi valtionosuuskriteeriin. Sopeutumisaika on liian lyhyt etenkin tilanteessa, jossa kuntien toimeenpanokyky laadukkaaseen muutokseen täytyy turvata. Kuntiin siirtyviä kustannuksia tulisi myös ennakoida ennen muutosta.

4.1.4 Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta

Lapinlahden kunnan mielestä työttömyysturvaetuuksien kompensatiomallia tulisi tarkastella uudestaan. Poikkileikkaustilanteeseen perustuva kompensatio ei huomioi väestön kasvun ja vähenemisen trendin aiheuttamaa vääristymää.

Laajan työttömyyden kriteeri on esityksessä linjattu siten, että se kattaa myös työllistetyt (mm. palkkatukityöllistetyt). Palkkatuella työllistetyt (ei julkinen sektori) lisäävät siten kriteerin kasvaessa yksittäisen kunnan saamaa valtionosuusrahoitusta. Arviolta noin 35–40 prosenttia palkkatuella

työllistetyistä henkilöistä on työskennellyt kunnissa. Uuden mallin mukaan kunnat eivät voisi myöntää palkkatukea itselleen, jolloin aiemmin kuntiin palkkatuella työllistetyt tippuvat laajan työttömyyden kriteerien ulkopuolelle. Tämä vaikuttaa suoraan kunnan valtionosuuteen. Palkkatukityön tulee olla mahdollinen kunnissa siten, että kyseiset henkilöt lasketaan osaksi laajan työttömyyden kriteeriä sekä heistä aiheutuvat kustannukset laskettaisiin ja raportoitaisiin siten, että ne vaikuttavat valtionosuuspohjaan. Tällöin kunnalla on edelleen kannustin palkata esimerkiksi osatyökykyisiä palkkalistoilleen ja tämä ei aiheuttaisi vääristymää rahoitusjärjestelmään. Nykyisen kuntien palkkatukityöllistämisen kaltaisen työllistämismuodon statuksen lisääminen lainsäädäntöön olisi perusteltua myös siksi, että kunnat voivat osoittaa tarjoavansa palvelua heikossa työmarkkina- asemassa oleville täyttäen tällä lain vaatimuksia palveluiden yhdenvertaisuudesta. Tämän kuntiin työllistämisen statuksen tulisi mahdollistaa nykyisen järjestelmän kaltaisen varsinaisen palkkatuen myöntämisen mahdollisuuden jatkopolkuna esimerkiksi työllistettäessä henkilöä yksityiselle työnantajalle. Tämä vahvistaisi henkilöiden kiinnittymistä avoimille työmarkkinoille.

4.1.5 Työvoimapalvelujen ohjaus ja valvonta

Lapinlahden kunta on huolissaan, että työvoimapalveluiden ohjaus ja valvonta aiheuttaa epäselviä tilanteita, jos järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu eriytyvät uudessa mallissa. Kuka määrittelee yksiselitteisesti, kuuluuko esimerkiksi vastuu havaituista epäkohdista järjestäjälle vai tuottajalle tai molemmille. Tämäkin puoltaa sitä, että järjestämis- ja rahoitusvastuu tulee olla yksissä käsissä.

4.1.6 Julkisia työvoimapalveluja koskeva sääntely

Esityksessä on nähtävä puutteena se, ettei siinä selkeästi yksilöidä, mitkä tehtävät siirtyvät valtiolta kunnille ja mikä on kyseisiä tehtäviä hoitavan henkilöstön määrä. Esityksestä ei myöskään ilmene, lakkautuvatko jotkin tehtävät tai korvautuvatko ne uusilla. Millä perusteella osa palveluista ei siirrykään kunnille, vaan ne olisivat jäämässä valtiolle (esim. henkilöasiakkaiden puhelinpalvelu sekä alkavan yrittäjän ja työnantaja-/yritysassiakkaan puhelinpalvelut). Nämä asiat on syytä tarkentaa varsinaiseen lakiesitykseen.

4.1.8 Työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoiminta

Työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta (TYP) ehdotetaan säädettäväksi uusi laki. Verkostossa olisivat mukana työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos. Toimijoissa ei ole mainittu kuntaa. Se tarkoittaa, että monialaisen tuen piirissä olevien yhteistoiminta-alueelle kuuluvien asiakkaiden palveluprosesseja ei voida sovittaa yhteen kuntien muiden toimintojen, kuten esimerkiksi elinvoima- ja osaamispalvelujen kanssa tietosuojasyistä. Lapinlahden kunta pitää tärkeänä, että kunta lisätään toimijoihin, jotta esityksen tavoitteet asiakkaan palveluiden yhteensovittamisesta kuntaekosysteemin kanssa onnistuisivat.

Esityksessä ehdotetaan, että monialaisen tuen yhteistoimintamallin asiakkuus perustuisi työttömän tosiasialliseen palvelutarpeeseen. Muutos on kannatettava.

4.1.9 Työttömyysturvaa koskevat tehtävät

Asiakkaiden palveluun liittyvät tehtävät tulisi siirtyä kokonaisuutena, myös harkintaa vaativien työttömyysturvatehtävien osalta. Työttömyysturvatehtävän jakautuminen valtion ja kuntien toimivaltaan kuuluviin asioihin on epätarkoituksenmukaista. On vaikea uskoa, että

työttömyysturvaan liittyvää vaativaa harkintaa ei osattaisi tai kyettäisi oppimaan kunnissa. Myös liiallisuuteen menevästä yksityiskohtaisesta sääntelystä tulisi luopua ja siirtää lain painopistettä mahdollistavaan suuntaan.

4.1.10 Asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut sekä palvelualueista

Lakiesityksen mukaan KEHA-keskus vastaisi työvoimapalveluiden valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista (mm. valtakunnallinen tietovaranto, asiakastietojärjestelmä). Keskittämällä varmistetaan esimerkiksi valtakunnallisten tilastojen vertailukelpoisuus. Esitys antaisi mahdollisuuden työvoimaviranomaisille käyttää asiakastietojen käsittelyyn myös muuta asiakastietojärjestelmää kuin valtakunnallista kokonaisuutta, mikä on kannatettava esitys. Tässä on kuitenkin huomioitava, että järjestelmien välillä tulee toteuttaa integraatioita tiedonsiirron varmistamiseksi, mikä tulee huomioida kustannuksia lisäävänä asiana myös valtionosuustarkastelussa.

Hallituksen esityksessä määritellään, että kehittämis- ja hallintokeskus sekä työvoimaviranomaiset ovat varannon yhteisrekisterinpitäjiä. Vastuukysymyksiä on ehdottomasti lopullisessa lakiesityksessä selkeytettävä, että vastuut henkilötietojen käsittelystä eri toimintamalleissa ovat yksiselitteisiä. Kyse on siitä, kenellä ja missä tilanteessa on mahdollista käsitellä asiakkaiden henkilötietoja esimerkiksi lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi tai julkisen vallan käyttämiseksi. Tietosuoja-asetuksen mukaan rekisterinpitäjällä (esim. kunta) on oikeus käsitellä tarpeellisia tietoja, mikä on hyvä asia. Ottaen huomioon TE2024-muutoksen lähtökohdan kuntien kannalta, tietosuojan tulisi mahdollistaa tarpeellisten asiakkaiden henkilötietojen vaihto koko työllisyysverkoston sisällä, huomioiden mm. kehittämissyhtiöt ja oppilaitokset. Jos tällaiseen, ns. yhden luukun palveluperiaatteeseen ei tulevalle muutoksella asiakkaan kannalta päästä, vesittää se alkuperäisen tavoitteen työllisyysasioiden kokonaiskoordinoinnista koko verkoston kesken.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Airaksinen Janne
Lapinlahden kunta

Nikulainen Ulla
Lapinlahden kunta - Kunnanhallitus 20.6.2022 § 121